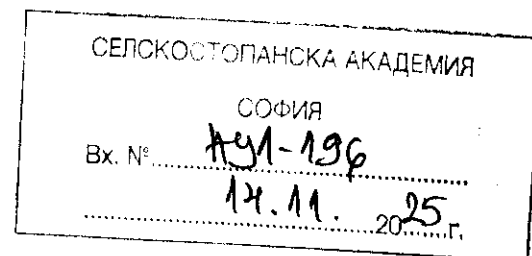

СТАНОВИЩЕ

върху дисертационен труд за получаване на научната степен „доктор“ в област на висше образование 3 Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.8 Икономика, научна специалност Икономика и управление (земеделие)

Тема и автор на дисертационния труд: „ИНОВАЦИОННИ МОДЕЛИ ЗА ПОВИШАВАНЕ ЕФЕКТИВНОСТТА НА ДОГОВОРНИТЕ ОТНОШЕНИЯ ЗА ДОСТАВКА НА АГРОЕКОЛОГИЧНИ БЛАГА В СЕЛСКОТО СТОПАНСТВО“, Светозар Павликов Иванов

Член на научното жури: професор д-р Храбрин Янушев Башев, Институт по аграрна икономика – София, научна специалност Икономика и управление (по отрасли), заповед за назначаване на НЖ №РД 05-211/30.09.2025г. на Председателя на Селскостопанска академия

I. Актуалност на проблема

Дисертационният труд е по един от най-актуалните и същевременно най-дискутирани и все още непълно разработени въпроси на аграрикономическата теория и практика – за подобряване на формите за управление на снабдяване на агроекологични обществени блага. В страната практически липсват холистични оценки на ефективността и факторите на съществуващите и потенциално възможните форми за договорно управление на снабдяването с агроекологични обществени блага на съвременния етап от развитие.

II. Цел, задачи и методи на изследване (хипотези на дисертационния труд)

Целта, задачите, тезата и хипотезите на дисертационния труд са добре формулирани. Адаптирани са подходящи съвременни методи на научния анализ за идентифициране и оценка на основни договорни форми за снабдяване с агроекологични обществени блага като: анкетно проучване, казусно изследване, SWOT анализ, многокритериален анализ, многокритерийно вземане на решения и др. Прави се добър опит за прилагане на интердисциплинарен подход и за използване на „модерни“ категории от съвременния икономически анализ като иновационни модели, екосистемни услуги, агроекологични блага, институционална среда, права на собственост, договорни и хибридни форми за управление, транзакционни разходи, и др.

III. Нагледно представяне и интерпретация на получените резултати.

Използвана литература

Събрана е и обработена огромен по обем първична и отчетна информация, която е задълбочено анализирана и правилно интерпретирана. Получените резултати са сполучливо представени в разнообразни и голям на брой фигури и таблици – общо 52 броя. Задълбочено са проучени, критично анализирани и правилно използвани многочислени български и чуждестранни академични публикации, доклади, официални документи и др. по темата на дисертацията, голямата част от които на английски език.

IV. Приноси на дисертационния труд

Научно-фундаментални приноси: На основата на задълбочен критичен анализ на развитието на теорията и практиката за „производство“ на агроекосистемни услуги и блага са разработени теоретико-методологическите основи за разбиране, класифициране, анализ и оценка на иновационните модели на договорни отношения за предоставяне на агроекологични обществени блага от земеделските стопанства. Предлага се и подходяща авторска дефиниция за иновационен модел на договорни отношения за предоставяне на агроекологични обществени блага в български условия.

Научно-приложни приноси: Идентифицирани и характеризирани са основни типове договори за предоставяне на агроекологични обществени блага в български условия. Направена е оценка на външните и „вътрешни“ (включително, поведенчески, транзакционни разходи и др.) фактори, детерминиращи избора на определен „иновационен“ модел на договорно отношение на земеделските стопанства в съвременните български условия. Адаптиран е и тестван модел за намаляване на почвената ерозия в условия на прилагане на ОСП в страната и обоснована необходимостта от въвеждане на диференцирани нива на агроекологичните плащания в зависимост от размера на земеделските стопанства. Направени са ценни препоръки за подобряване на инструментите на ОСП и договорните отношения свързани със снабдяване на агроекологични блага от българските ферми. Основната цел и поставените задачи на изследването са успешно изпълнени, а тезата на дисертацията и изследователските хипотези доказани.

V. Публикационна активност и оценка на качеството на научните публикации

Направени са три научни публикации (две на български и една на английски език), които представят добре основни резултати на дисертационния труд и са в авторитетни академични издания.

VI. Критични бележки, въпроси и препоръки към кандидата

Имам следните критични бележки към дисертационния труд:

а/ В заглавието и в текста се прави ненужно двойно определяне на „агро“екологичните блага в „селското стопанство“.

б/ В разработката се анализират като договори за доставка на агроекологични обществени блага различни „традиционни“ типове договори (за снабдяване със земя, вертикална интеграция, коалиция и др.), които са свързани (и) с доставка на агроекологични обществени блага и/или с (определен) инструмент на ОСП (например, агроекологични плащания, спазване на еко-стандарти и др.). Това е правилно и произтича от „мулти-функционалността“ на земеделието и необходимостта от използване освен на „чисти“ форми (обществени еко-договори), и на разнообразни комплексни (включващи комбинация от разнотипни договори) форми. Следвайки тази логика обаче, се пропускат много други съществуващи, ново-развиващи се или потенциално възможни частни, колективни и хибридни форми, които са свързани (и) с доставка на агроекологични обществени блага – например, договор на банков заем, за снабдяване с активи, за маркетинг, и др. с включена „еко-клауза“; тристранни форми като независимо сертифициране, търговия с произходи и т.н.; частни и колективни организации (фамилна ферма, агрофирма, коалиция за колективни действия и др.); хибридни форми (обществено субсидиране, обществено-частно партньорство), и др.

в/ Не е обоснован и добре формулиран критерий за (равнище на) ефективност, който да позволява „еднозначно“ тълкуване на резултатите от многокритериалната оценка, и като резултат не става ясно каква е (сравнителната и абсолютна) ефективност на проучените договорни форми.

г/ Има редици грешки в SWOT анализа на иновативните договори за доставка на агроекологични обществени блага – например, „поддържане, развитие и предоставяне на различни агроекологични публични блага“ е посочено като Възможност (стр.178), а е предмет на анализа; „неизпълнение на заложените резултати“ е определено като Заплаха (стр.178), а всъщност е Слабост; „правна гъвкавост“ е детерминирано като Слабост (стр.

178) без да е ясно, какво се има пред вид; подобно на предходното „работната ръка“ е посочена като Заплаха (стр.187); „предсрочно прекратяване на договора“ е посочено като Заплаха (стр.188), а всъщност е слабост, и др.

Искам да подчертая, че посочените критични бележки не подценяват научните постижения и приноси на дисертационния труд, а по скоро доказват сложността на предмета на изследването.

Имам следните въпроси към докторанта:

I. Има ли агро-екосистемни услуги и блага, които не са от селското стопанство, и екосистемни услуги и блага от селското стопанство, които не са агро?

II. Ако изследваните иновационни модели са ефективни, защо не се прилагат масово в съвременни български условия?

III. Може ли основен предмет на частен договор да бъде снабдяване на обществено благо, и ако да кога?

Препоръчвам на докторанта да публикува разработката като монография на български и английски пред вид на актуалността ѝ и високата научна и практическа ценност, а така също да продължи и задълбочи изследванията си в тази динамично развиваща се и важна за науката и практиката област.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ:

Въз основа на приложените, от докторанта, различни методи на изследване, правилно изведените експерименти, направените обобщения и изводи считам, че представеният дисертационен труд отговаря на изискванията на ЗРАСРБ и Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и за заемане на академични длъжности в ССА, което ми дава основание да го оценя **ПОЛОЖИТЕЛНО**.

Въз основа на гореизложеното предлагам да се присъди на Светозар Павликов Иванов научната степен “доктор” в област на висше образование 3 Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.8 Икономика, научна специалност Икономика и управление (земеделие).

Дата: 26.10.2025г.

ИЗГОТВИЛ СТАНОВИЩЕТО:

STANDPOINT

For PhD thesis elaborated in the higher education field 3 Social, economic and legal sciences, professional direction 3.8 Economics, scientific specialty "Economics and management (Agriculture)"

Topic and author of the dissertation: "INNOVATIVE MODELS FOR INCREASING THE EFFICIENCY OF CONTRACTUAL RELATIONS FOR THE DELIVERY OF AGRO-ECOLOGICAL GOODS IN AGRICULTURE", Svetozar Pavlikov Ivanov

Member of the scientific jury: Professor Dr. Hrabrin Ianouchev Bachev, Institute of Agrarian Economics - Sofia, scientific specialty Economics and Management (agriculture), Order for jury appointment HJK № PД05-211/30.09.2025 of the President of the Agricultural Academy

I. Relevance of the studied problem

The dissertation is on one of the most topical and at the same time most discussed and still incompletely developed issues of agrarian economic theory and practice - on improving the forms of management of the supply of agro-ecological public goods. In the country, there is practically no holistic assessment of the effectiveness and factors of the existing and potentially possible forms of contractual governance of the supply of agro-ecological public goods at the current stage of development.

II. Purpose, tasks and research methods

The goals, tasks, thesis and hypotheses of the dissertation are well formulated. Appropriate modern methods of scientific analysis have been adapted to identify and evaluate the main contractual modes for the provision of agro-ecological public goods, such as: field survey, case study, SWOT analysis, multi-criteria analysis, multi-criteria decision-making, etc. A good attempt is made to apply an interdisciplinary approach and to use "modern" categories of contemporary economic analysis such as innovation models, ecosystem services, agro-ecological goods, institutional environment, property rights, contractual and hybrid forms of governance, transaction costs, etc.

III. Visualization and interpretation of the results obtained. Literature used

A big volume of primary and reporting information has been collected and processed, which has been thoroughly analysed and correctly interpreted. The results obtained are successfully presented in a variety of and a large number of figures and tables - a total of 52. Numerous Bulgarian and foreign academic publications, reports, official documents, etc. on the topic of the dissertation have been thoroughly studied, critically analysed and correctly used, most of which are in English.

IV. Contributions of the dissertation

Scientific-fundamental contributions: Based on an in depth critical analysis of the development of the theory and practice of "production" of agro-ecosystem services and goods, the theoretical and methodological framework for understanding, classifying, analysing and evaluating innovative models of contractual relations for the provision of agro-ecological public goods by farms have been elaborated. An appropriate author's definition of an innovative model of contractual relations for the provision of agro-ecological public goods in Bulgarian conditions is also proposed.

Scientific-applied contributions: The main types of contracts for the provision of agro-ecological public goods in Bulgarian conditions have been identified and characterized. An assessment of the external and "internal" (including behavioural, transaction costs, etc.) factors determining the choice of a certain "innovative" model of contractual relations of agricultural holdings in modern Bulgarian conditions has been made. A model for reducing soil erosion in conditions of implementation of the CAP in the country has been adapted and tested and the need to introduce differentiated levels of agro-ecological payments depending on the size of agricultural holdings has been justified. Valuable recommendations have been made for improving the CAP instruments and contractual relations related to the supply of agro-ecological goods from Bulgarian farms. The main goal and the planned tasks of the study have been successfully fulfilled, and the thesis of the dissertation and the research hypotheses have been proven.

V. Quality evaluation of scientific publications, presenting the dissertation results

Three scientific publications have been made (two in Bulgarian and one in English), which well present the main results of the dissertation work and are in prestigious academic journals.

VI. Critical remarks, questions and recommendations to the candidate

I have the following critical comments on the dissertation:

a/ The title and the text unnecessarily double-define “agro”-ecological public goods in “agriculture”.

b/ The work analyses as contracts for the supply of agri-ecological public goods various “traditional” types of contracts (for land supply, vertical integration, coalition, etc.) that are related to the supply of agri-ecological public goods and/or to a (certain) instrument of the CAP (e.g. agri-ecological payments, compliance with eco-standards, etc.). This is correct and stems from the “multi-functionality” of agriculture and the need to use not only “pure” forms (public eco-contracts), but also various complex (including a combination of different types of contracts) modes. However, following this logic, many other existing, newly developing or potentially possible private, collective and hybrid forms that are related to the supply of agri-ecological public goods are not considered – e.g. a bank loan contract, an asset supply contract, a marketing contract, etc. with an “eco-clause” included; trilaterale forms such as independent certification, trade in origins, etc.; private and collective organizations (family farm, agro-firm, collective action coalition, etc.); hybrid forms (public subsidy, public-private partnership), etc.

c/ There is no justified and well-formulated criterion for (level of) efficiency that would allow for an “unambiguous” interpretation of the results of the multi-criteria assessment, and as a result, it is not clear what the (comparative and absolute) efficiency of the studied contractual forms is.

d/ There are a number of errors in the SWOT analysis of innovative contracts for the supply of agro-ecological public goods – for example, “maintenance, development and provision of various agro-ecological public goods” is indicated as an Opportunity (p.178), but is the subject of the analysis; “failure to achieve the set results” is defined as a Threat (p.178), but is actually a Weakness; “legal flexibility” is determined as a Weakness (p. 178) without it being clear what is meant; similarly to the previous “labour” is indicated as a Threat (p. 187); “early termination of the contract” is indicated as a Threat (p. 188), but is actually a Weakness, etc.

I want to emphasize that the mentioned critical notes do not underestimate the scientific achievements and contributions of the dissertation work, but rather prove the complexity of the studied issues.

I have the following questions for the Doctoral candidate:

I. Are there agro-ecosystem services and goods that are not from agriculture, and ecosystem services and goods from agriculture that are not agro?

II. If the studied innovation models are effective, why are they not widely applied in contemporary Bulgarian conditions?

III. Can the main subject of a private contract be the provision of a public good, and if so when?

I recommend the doctoral candidate to publish the work as a monograph in Bulgarian and English in view of its topicality and high scientific and practical value, and also to continue and deepen his research in this dynamically developing and important for science and practice area.

CONCLUSION

Based on the applied by the candidate different research methods, correctly performed analyses and evaluations, precise summaries and conclusions, I accept that the presented dissertation meets the requirements of the Law for development of academic staff in Republic of Bulgaria and the Regulations on terms and conditions for obtaining scientific degrees and taking academic positions in Agricultural academy.

Therefore, I positively assess the presented thesis and propose to award Svetozar Pavlikov Ivanov the educational and scientific degree "Doctor" in the higher education field 3 Social, economic and legal sciences, professional direction 3.8 Economics, scientific specialty "Economics and Management (Agriculture)".

Date: October 26, 2025

Member of the scientific jury:

— ^
/ ~